

examenbundel.nl

examen bundel

Meer dan alleen oefenexamens

Nu bij je boek
mijn.examenbundel.nl
Online oefenen, video's en meer

2024|2025

vmbo-gt/mavo

Nederlands

ThiemeMeulenhoff

#

**examen
bundel**

Slim leren, zeker slagen

**BESTEL
MET
STAPEL-
KORTING!**

Slim leren, zeker slagen met Examenbundel!

Oefenopgaven, samenvattingen, woordjes,
examentips en inspiratie: op examenbundel.nl
vind je alles om je optimaal voor te bereiden
op je examens.

#ikgazekerlagen #geenexamenstress examenbundel.nl

examenbundel.nl

examen bundel

Meer dan alleen oefenexamens

2024 | 2025

M. Reints
J. van Nassau

vmbo-gt/mavo

Nederlands

Colofon

Auteurs

M. Reints
J. van Nassau

Vormgeving binnenwerk

Maura van Wermeskerken, Apeldoorn

Opmaak

Crius Group, Hulshout

Redactie

Marinell Bruys, Hoogerheide

Over ThiemeMeulenhoff

ThiemeMeulenhoff ontwikkelt slimme flexibele leeroplossingen met een persoonlijke aanpak. Voor elk niveau en elke manier van leren. Want niemand is hetzelfde.

We combineren onze kennis van content, leerontwerp en technologie, met onze energie voor vernieuwing. Om met en voor onderwijsprofessionals grenzen te verleggen. Zo zijn we samen de motor voor verandering in het primair, voortgezet en beroepsonderwijs.

Samen leren vernieuwen.

www.thiememeulenhoff.nl

Boek ISBN 978 90 06 14685 1
Pakket ISBN 978 90 06 65071 6
Eerste druk, eerste oplage, 2024

© ThiemeMeulenhoff, Amersfoort, 2024

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16B Auteurswet 1912 j° het Besluit van 23 augustus 1985, Stbl. 471 en artikel 17 Auteurswet 1912, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan Stichting Publicatie- en Reproductierechten Organisatie (PRO), Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp (www.stichting-pro.nl). Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet) dient men zich tot de uitgever te wenden. Voor meer informatie over het gebruik van muziek, film en het maken van kopieën in het onderwijs zie www.auteursrechtenonderwijs.nl.

De uitgever heeft ernaar gestreefd de auteursrechten te regelen volgens de wettelijke bepalingen. Degenen die desondanks menen zekere rechten te kunnen doen gelden, kunnen zich alsnog tot de uitgever wenden.

Zo werk je met deze Examenbundel

De eerste stap om vol vertrouwen je examen voor dit vak in te gaan heb je gezet! Deze Examenbundel is namelijk de beste voorbereiding, omdat je oefent met echte examenopgaven. Kijk hoe het werkt.

De indeling van het boek

Je Examenbundel bestaat uit verschillende delen:

- **De oriëntatietoets:** krijg snel een eerste indruk hoe je scoort op de verschillende examenonderwerpen.
- **Deel 1 - Theorie met oefenopgaven:** de belangrijkste examenstof op een rijtje en oefeningen om de theorie meteen toe te passen.
- **Deel 2 - Examens met uitwerkingen:** oefen met hele examens met heldere uitleg van onze ervaren examendocenten.
- **Deel 3 - Examen 2024-I:** de generale repetitie voor het echte examen. De antwoorden en uitwerkingen staan op mijnexamenbundel.nl.

Uitwerkingen

UITWERKINGEN

Kijk de vragen na met de **uitwerkingen**. Daarin staat het juiste antwoord. Maar belangrijker: je krijgt duidelijke uitleg waaróm dit het juiste antwoord is en hoe je daar komt.

Zo oefen je én leer je tegelijk!

Online oefenen met Mijn Examenbundel

Bij dit boek hoort een online omgeving: **mijnexamenbundel.nl**. Het boek en Mijn Examenbundel werken met elkaar samen.

Maak de balans op

Leren en oefenen

Ook handig

Boek

- oriëntatietoets maken
- hele examens maken

- theorie met oefenopgaven

- handige lijst met belangrijke begrippen
- onderwerpregister

Mijn Examenbundel

- nakijken oriëntatietoets
- nakijken hele examens

Je scores worden bewaard!

- uitlegvideo's bij de theorie
- extra oefenopgaven

Je ziet je voortgang!

- overzicht van de examenstof
- hulpmiddelen
- examentips

Alle belangrijke info bij elkaar!

Om optimaal gebruik te maken van boek én website, verwijst het boek op handige plekken naar mijnexamenbundel.nl.

Voorbeeld

Wil je weten hoe je de toets hebt gemaakt? De antwoorden staan op mijnexamenbundel.nl. Vul je punten in en bekijk je score per onderwerp. Je scores worden bewaard.

Activeer direct je code voor Mijn Examenbundel

Ga nu naar mijnexamenbundel.nl en maak meteen je account aan. Met de **activatiecode** die je per mail hebt ontvangen of via de ELO van je school, heb je toegang tot alle extra's die bij je boek horen.

Gebruik ook Samengevat

Wil jij je nóg beter voorbereiden op het eindexamen? Combineer **Examenbundel** dan met **Samengevat** - alle examenstof kort en bondig in één boek.

Heel veel succes!

Namens team Examenbundel heel veel succes met je examens! #slimlereniszekerslagen

Heb je een vraag of opmerking over deze Examenbundel? Ga dan naar examenbundel.nl/contact.

Opmerking

De overheid stelt de regels op voor het examen. Bijvoorbeeld wat de examenonderwerpen zijn, welke hulpmiddelen je mag gebruiken en wanneer het examen is. De auteurs en uitgever hebben deze Examenbundel met grote zorg samengesteld. Soms veranderen de regels van de overheid echter of worden er nieuwe afspraken gemaakt over wat die regels betekenen. Raadpleeg daarom altijd je docent of onze website www.examenbundel.nl voor actuele informatie die voor jouw examen van belang is.

Inhoud

7 Oriëntatietoets

- 9 Oriëntatietoets leesvaardigheid
- 19 Oriëntatietoets schrijfvaardigheid

25 Deel 1 Theorie met oefenopgaven

- 27 1 Inleiding
- 28 2 Leesvaardigheid
 - 28 2.1 Tekstsoorten
 - 29 2.2 Leesstrategieën
 - 30 2.3 Moeilijke woorden
 - 31 2.4 Beeld en opmaak
 - 34 2.5 Schrijfdoel en lezers
 - 37 2.6 Feiten en meningen
 - 40 2.7 Indeling van de tekst
 - 43 2.8 Deelonderwerpen
 - 46 2.9 Tekstrelaties en signaalwoorden
 - 48 2.10 Hoofdonderwerp en hoofdgedachte
 - 51 2.11 Hoofdzaken in een samenvatting
- 55 3 Schrijfvaardigheid
 - 55 3.1 Schrijfdoel
 - 55 3.2 Tekstsoort
 - 56 3.3 Lezers
 - 56 3.4 Beoordeling
 - 56 3.5 Schrijfplan
 - 57 3.6 Opbouw alinea
 - 58 3.7 Schrijfstijl
 - 59 3.8 Zakelijke brief/Zakelijke e-mail
 - 61 3.9 Persoonlijke brief/Persoonlijke e-mail
 - 62 3.10 Artikel
 - 64 3.11 Ingezonden stuk
 - 66 3.12 Formulier
- 68 4 Belangrijke begrippen
- 70 Uitwerkingen bij de oefeningen

81 Deel 2 Examens met uitwerkingen

- 83 Tips bij het maken van het examen Nederlands
- 2021-I**
- 85 Tekst 1: *En nooit lieten ze meer iets van zich horen*
- 89 Tekst 2: *Pas op met aubergines!*
- 93 Tekst 3: *Klimaathelden gefeliciteerd!*
- 95 Tekst 4: *Als je puber te laat naar bed gaat*
- 97 Schrijfp opdracht: Zakelijke e-mail
- 99 Uitwerkingen
- 2021-II**
- 108 Tekst 1: *De wereld is dol op het Nederlandse 'niksen', maar doen we dat wel?*
- 112 Tekst 2: *Gun je kind ook eens een teleurstelling*
- 116 Tekst 3: *'Een designkraan maakt het helemaal af'*
- 118 Tekst 4: *Nooit meer in de rij voor de kassa?*
- 121 Schrijfp opdracht: Zakelijke e-mail
- 123 Uitwerkingen
- 2021-III**
- 132 Tekst 1: *Durf te roddelen!*
- 136 Tekst 2: *Mobiel dieet*
- 139 Tekst 3: *Liefde ontmoeten*
- 141 Tekst 4: *Hyperactief en tegelijk doodmoe*
- 145 Schrijfp opdracht: Artikel
- 146 Uitwerkingen

2022-I

- 155 Tekst 1: *Moet de smartphone ook in Nederlandse scholen worden verboden?*
159 Tekst 2: *We worden slimmer, maar niet per se wijzer*
162 Tekst 3: *Als je taal leuk vindt, doe er dan wat mee!*
164 Tekst 4: *Duurzaam leven lukt niet altijd en dat vinden we 'stom'*
167 Schrijfopdracht: Zakelijke e-mail
169 Uitwerkingen

2022-II

- 178 Tekst 1: *Kappen is pure verspilling*
182 Tekst 2: *Waarom is gapen zo aanstekelijk?*
186 Tekst 3: *Kontakt Mediapartners, een andere kijk op bereik!*
188 Tekst 4: *Chatten bevordert schrijfvaardigheid*
192 Schrijfopdracht: Artikel
193 Uitwerkingen

2022-III

- 203 Tekst 1: *Zonder stress geen succes*
207 Tekst 2: *Dag dialect*
211 Tekst 3: *Voor de wereldverbeteraars*
213 Tekst 4: *Toetsen verdrijven onze pen*
217 Schrijfopdracht: Artikel
218 Uitwerkingen

2023-I

- 226 Tekst 1: *Ook de snapchatgeneratie vindt technologie vaak ingewikkeld*
230 Tekst 2: *In 2025 proefdiervrij? Nee, die termijn zal Nederland niet halen*
233 Tekst 3: *Schoon en veilig drinkwater is onbetaalbaar*
235 Tekst 4: *De strijd van de bieb om de puber die niet lezen wil*
240 Schrijfopdracht: Zakelijke e-mail
242 Uitwerkingen

2023-II

- 251 Tekst 1: *Zo kom je van je uitstelgedrag af*
255 Tekst 2: *Kunstlicht is een killer voor insecten*
258 Tekst 3: *Kerstcadeautip muskietennetten*
260 Tekst 4: *McDonald's wil weten waarom u frietbakjes op straat gooit, terwijl er gewoon afvalbakken staan*
263 Schrijfopdracht: Zakelijke e-mail
265 Uitwerkingen

273 Deel 3 Examen 2024-I

275 2024-I

Bijlagen

- Register
Cijferbepaling leesvaardigheid deel 2

Oriëntatietoets

Hoe zou je het nu al doen op een examen? De oriëntatietoets leesvaardigheid geeft je een eerste indruk.

Oriëntatietoets leesvaardigheid

Tekst 1

Aandacht voor de ziekte van Lyme

(1) De argeloze wandelaar merkt hem vaak niet eens op, de kleine teek die zich stevig vastbijt in been of nek. Maar één simpele beet van zo'n
5 beestje kan een leven verwoesten.

Als de teek met de borreliabacterie is besmet, wat in een kwart van de gevallen zo is, kan ook de mens besmet raken. De ziekte van Lyme is
10 dan het gevolg. De bacterie veroorzaakt hevige pijnen, maar kan ook de hersenen en het centrale zenuwstelsel aantasten en zelfs dodelijk zijn.

(2) "Er is veel te weinig aandacht
15 voor deze slopende ziekte", vindt de Nederlandse Vereniging voor Lyme-patiënten, de NVLP. "Lymepatiënten zijn daarom de wanhoop nabij", zegt bestuurslid Diana Uitdenbogerd. De
20 vereniging gaat dan ook de hulp van de Tweede Kamer invoeren. Dit doet de vereniging door een zogenaamd burgerinitiatief. Met zo'n initiatief kunnen burgers de regering dwingen
25 een onderwerp op de politieke agenda te zetten. Hiervoor zijn minstens 40.000 handtekeningen vereist. De vereniging heeft inmiddels al meer dan 70.000 handtekeningen ingezameld, ruim voldoende voor het
30 burgerinitiatief.

(3) Voorzichtige schattingen gaan uit van enkele tienduizenden Nederlanders die de ziekte van Lyme
35 hebben. Alleen al in 2009 liepen zeker 22.000 mensen de ziekte op. Ook Uitdenbogerd raakte vier jaar geleden besmet met de bacterie. "Ik had snel in de gaten dat ik gebeten
40 was. Ik liep de tekenbeet op een zaterdag op en 's maandags zat ik al bij mijn huisarts. Die heeft de teek

niet goed verwijderd. De huisarts gebruikte een veel te grote tang en
45 spoelde de teek ook nog door de gootsteen." Zo kon niet meer onderzocht worden of het om een besmet exemplaar ging. "Kom maar terug als je klachten krijgt", zei de huisarts.

50 Acht weken later verscheen er een rode cirkel om de plek van de beet, het eerste signaal dat Uitdenbogerd de ziekte van Lyme had. Uiteindelijk kreeg ze hersenvliesontsteking.

55 Terugkijkend vindt ze dat haar huisarts niet alert genoeg op de situatie gereageerd heeft. "Als hij me toen had uitgelegd dat ik sneller in actie had moeten komen, was ik misschien
60 niet zo ziek geworden."

(4) Snelle toediening van antibiotica kan veel schade voorkomen. De Nederlandse vereniging voor Lyme-patiënten pleit daarom voor een
65 landelijk kenniscentrum. Veel huisartsen weten te weinig over de ziekte van Lyme. "Ze denken dat het allemaal wel meevalt", zegt Uitdenbogerd. Het probleem is
70 bovendien dat de ziekte een heleboel verschillende klachten kan opleveren, variërend van lichte griepverschijnselen tot ernstige hersen- of hartproblemen. Dat maakt het lastig
75 om de juiste diagnose te stellen. De testen om de ziekte van Lyme vast te stellen zijn ook niet 100 procent betrouwbaar. Ze kunnen meestal maar één bacteriestam aantonen,
80 terwijl in Europa minstens vijf verschillende stammen bestaan. Het gevolg hiervan is dat tienduizenden chronisch zieken die veel pijn lijden, van specialist naar specialist gaan,

- 85 foute diagnoses krijgen, niet behandeld worden en soms uiteindelijk arbeidsongeschikt raken.
- (5) Bioloog en tekendeskundige Fedior Gassner steunt het burgerinitiatief. “Bij een zo complexe ziekte is het goed als verschillende artsen hun krachten bundelen. Er heerst veel onzekerheid, zowel onder artsen als onder patiënten. Dan kan zo’n centrum helpen. Veel symptomen van Lyme kunnen ook bij andere ziekten horen en daarom worden er door huisartsen regelmatig verkeerde diagnoses gesteld. Sommige patiënten verliezen daardoor hun vertrouwen in de medische wetenschap. Daar moet wat aan gedaan worden.”
- (6) De weinige artsen die de ziekte van Lyme wél goed in beeld hebben, kunnen de stroom van patiënten niet aan, stelt de Lymevereniging. Zo is het Hengelose ziekenhuis van de Ziekenhuisgroep Twente door de
- 110 enorme toeloop van Lyme patiënten niet meer in staat al deze patiënten te behandelen. In Nijmegen wordt in de Sint Maartenskliniek onderzoek gedaan naar de ziekte en het Gelre-ziekenhuis in Apeldoorn heeft een speciale Lyme polikliniek. Toch zijn patiënten niet altijd tevreden over de deskundigheid en de behandelmethoden van dit soort poliklinieken.
- 120 Dat leidt er toe dat sommigen hun toevlucht nemen tot alternatieve geneeswijzen.
- (7) Daarom is meer kennis over de ziekte en meer capaciteit om patiënten te behandelen hard nodig, zegt de NVLP. De vereniging heeft goede hoop in de Tweede Kamer een luisterend oor te vinden.
- Uitdenbogerd: “We merken dat het gevoel van noodzaak daar gedeeld wordt. Sommige kamerleden kennen in hun eigen omgeving ook mensen die de ziekte van Lyme hebben. Dat moet helpen.”

Naar een artikel van Frouke Tamsma, De Gelderlander

-
- 1 Welk kopje past het beste bij de inhoud van alinea 2?
 - A Burgerinitiatief
 - B Lyme patiënten
 - C Slopende ziekte
 - D Tweede Kamer
 - 2 Welk kopje past het beste bij de inhoud van de alinea’s 4, 5 en 6?
 - A Landelijk kenniscentrum
 - B Nederlandse vereniging voor Lyme patiënten
 - C Onbekende bacteriestammen
 - D Tienduizenden chronisch zieken
 - 3 Wat is het verband tussen alinea 3 en alinea 4?
 - A Alinea 3 geeft een voorbeeld voor het gestelde in alinea 4.
 - B Alinea 3 noemt een oorzaak van het gestelde in alinea 4.
 - C Alinea 4 spreekt het gestelde in alinea 3 tegen.
 - D Alinea 4 zwakt het gestelde in alinea 3 af.

- 4** 'Veel huisartsen weten te weinig over de ziekte van Lyme. "Ze denken dat het allemaal wel meevalt";' (regels 65-68)
Citeer de zin uit de alinea's 3 tot en met 5 waarin een voorbeeld van deze uitspraak wordt gegeven.
- 5** Wat is het verband tussen alinea 6 en alinea 7?
A Alinea 6 geeft een tegenstelling met het gestelde in alinea 7.
B Alinea 6 noemt een reden voor het gestelde in alinea 7.
C Alinea 7 is een bevestiging van het gestelde in alinea 6.
D Alinea 7 vormt een uitwerking van het gestelde in alinea 6.
- 6** Hoe staat de schrijver tegenover de uitspraken van deskundigen in deze tekst?
A Hij gebruikt ze vooral om zijn eigen standpunten te verdedigen.
B Hij geeft ze weer zonder verder commentaar.
C Hij laat merken het oneens te zijn met de uitspraken.
D Hij trekt de juistheid van de uitspraken in twijfel.
- 7** Je moet de informatie uit alinea 7 samenvatten.
Geef met een kruisje aan welke van de onderstaande drie zinnen informatie bevat die je in een samenvatting gebruikt.

'Daarom is meer kennis over de ziekte en meer capaciteit om patiënten te behandelen hard nodig, zegt de NVLP.' (regels 123-126)	
'De vereniging heeft goede hoop in de Tweede Kamer een luisterend oor te vinden.' (regels 126-128)	
'Sommige kamerleden kennen in hun eigen omgeving ook mensen die de ziekte van Lyme hebben.' (regels 131-133)	

- 8** Hoe kun je de inhoud van alinea 7 het beste weergeven?
In alinea 7 wordt
A een advies gegeven.
B een toekomstbeeld geschetst.
C een waarschuwing uitgesproken
D een wens geuit.
- 9** Welke zin geeft het beste de hoofdgedachte weer van de tekst *Aandacht voor de ziekte van Lyme*?
A De ziekte van Lyme kan zich ontwikkelen tot een chronische ziekte met diverse ziekteverschijnselen.
B Er moet volgens de NVLP een kenniscentrum komen voor de ziekte van Lyme, zodat patiënten sneller en effectiever geholpen kunnen worden.
C Huisartsen zijn volgens de NVLP te weinig op de hoogte van de ziekte van Lyme en ondernemen daardoor niet tijdig actie.
D Jaarlijks worden steeds meer mensen ziek nadat ze een beet van een besmette teek hebben opgelopen en dat kan voorkomen worden.

Tekst 2

Big brother? Big data!

(1) Soms weten bedrijven meer over ons dan onze eigen familie. The New York Times berichtte vorig jaar over een man die woedend aanklopte bij een Amerikaanse supermarkt, omdat die zijn tienerdochter kortingsbonnen voor babyspullen had gestuurd. De vestigingsmanager verontschuldigde zich voor deze vergissing. Maar toen de manager de vader een paar dagen later opbelde om nogmaals zijn excuses te maken, bleek dat niet nodig: de tienerdochter had bekend dat ze inderdaad zwanger was. Hoe de supermarkt dat wist? Het hoofdkantoor maakte gebruik van een computerprogramma dat aankopen van klanten analyseert om op grond daarvan voorspellingen te doen over hun aankopen in de toekomst. Volgens dat programma blijkt het inslaan van onder andere bodylotion en geurloze zeep, een goede voorspeller voor de aanschaf van luiers een paar maanden later. Handig om toekomstige ouders alvast wat aanbiedingen te sturen.

(2) Dat klinkt een beetje eng. Zo ver is het in Nederland gelukkig nog niet. Maar volgens een expert als Kenneth Cukier, dataredacteur van 'The Economist' en coauteur van het boek 'Big Data', ontkomen we er niet aan. In de toekomst zullen enorme bestanden met dit soort gegevens – in het Engels 'big data' – een steeds grotere rol gaan spelen. Bedrijven en sociale media leggen zo veel mogelijk gedragsgegevens van hun gebruikers vast om daar geld aan te verdienen, bijvoorbeeld door gebruikersprofielen te verkopen aan adverteerders.

(3) Bigdatabestanden zijn niet alleen handig voor commerciële bedrijven. Ook sociaalwetenschappelijke onderzoekers maken gretig gebruik van de groeiende berg elektronische gegevens uit media om conclusies te trekken over onze sociale relaties, stemmingen en gedragingen. Sommige onderzoekers zien zelfs een heel nieuwe tak van wetenschap ontstaan, de 'computational social sciences', waarbij sociaal wetenschappers en computerdeskundigen steeds meer gaan samenwerken. Al met al lijken we volgens deskundigen op de drempel van een heel nieuw tijdperk te staan.

(4) "Voor het wetenschappelijk onderzoek is dat in elk geval goed nieuws", zegt Michael Macy, sociaal wetenschapper aan de Cornell-universiteit en een van de grondleggers van de 'computational social sciences'. "Sociaalpsychologisch onderzoek werd tot nu toe vooral gedaan met een handjevol proefpersonen in een laboratorium, maar bigdatabestanden hebben het voordeel dat ze gebaseerd zijn op elektronische sporen die mensen achterlaten in hun echte leven, zoals in e-mails, bij mobiele-telefoongebruik, door zoekopdrachten op internet en op sociale media. Zo kun je als het ware meekijken over de schouder van de samenleving." En omdat het over enorme aantallen gaat, kunnen onderzoekers patronen aan het licht brengen die je wel kunt zien op grote schaal, maar niet op kleine schaal.

(5) Met behulp van bigdatabestanden kunnen onderzoekers interessante resultaten blootleggen op een manier

die tot nu toe onmogelijk was. Zo analyseerde een internationaal onderzoeksteam begin vorig jaar het belgedrag van een paar miljoen klanten van een mobiele-telefoon-provider. Dit deden ze door gegevens over geslacht en leeftijd van de bellers te koppelen aan die van de mensen die ze het vaakst belden. Zo bleken onder twintigers en dertigers vrouwen vaker naar mannen te bellen dan andersom – volgens onderzoekers een bevestiging van hun theorie dat jonge vrouwen meer investeren in partnerrelaties dan jonge mannen. In de toekomst gaat dat soort onderzoek waarschijnlijk nog een stapje verder: dan kunnen onderzoekers ook meteen uitzoeken of die gesprekken een beetje prettig verlopen.

(6) Sommige theorieën uit de psychologie kunnen met behulp van dit soort nieuwe onderzoeksmethodes uiteindelijk worden bewezen – of zo de prullenbak in. Zo was het idee altijd dat de manier waarop mensen nieuwe ideeën, meningen en technologieën van elkaar overnemen werkt als een soort besmetting: hoe meer mensen in je omgeving bijvoorbeeld Facebook gebruiken, hoe groter de kans dat je dat overneemt. Maar afgelopen jaar liet onderzoek onder Facebookgebruikers zien dat niet het totaal aantal mensen uit je omgeving dat Facebook gebruikt de doorslag geeft, maar het aantal verschillende groepen waar deze mensen bij horen.

(7) Dat is allemaal heel mooi, maar mogen onderzoekers eigenlijk wel zomaar met al die gegevens aan de haal? Bij veel sociale media zijn er, net als op andere plaatsen waar we zonder daarbij stil te staan elektronische gegevens achterlaten, nog weinig regels om onze privacy te beschermen. Onderzoekers mogen al die data nu zomaar opvragen en analyseren zonder dat de gebruikers daar toestemming voor geven. En gebruikers zijn zich onvoldoende bewust van hun privacy, ontdekte Danah Boyd, mediaonderzoeker aan onder andere New York University. Zo bleek geen van de tieners die ze ondervroeg over hun Facebook-gebruik te weten of hun gegevens alleen zichtbaar waren voor hun vrienden of voor iedereen.

(8) Veel onderzoekers verwachten dat bigdata-analyse het onderzoek zoals we dat nu kennen – met proefpersonen in een onderzoeksomgeving – voor een groot deel gaat vervangen. “Maar dat betekent niet dat onderzoek doen in de toekomst hetzelfde is als een analyseprogramma loslaten op een berg gegevens. Daaruit komt immers altijd wel iets rollen. We hebben nog steeds een theorie nodig om die resultaten in hun context te plaatsen en te interpreteren”, zegt Mark Granovetter, sociaal wetenschapper aan de Stanford-universiteit, in een artikel in het befaamde wetenschappelijke tijdschrift ‘Nature’.

Naar een artikel van Saskia Decorte, Psychologie Magazine

- 10** Op welke manier wordt de tekst in alinea 1 ingeleid?
De tekst wordt vooral ingeleid door
- A** de aandacht te trekken met een opmerkelijke gebeurtenis.
 - B** de mening van de schrijver weer te geven.
 - C** een belangrijke conclusie voorop te stellen.
 - D** een samenvatting van de tekst te geven.
- 11** Bigdatabestanden hebben voordelen voor wetenschappelijk onderzoek. In de alinea's 4 tot en met 6 worden vier voordelen genoemd. Vat die voordelen samen in onderstaand schema. Gebruik per voordeel niet meer dan een hele zin van maximaal 20 woorden.

voordeel 1	
voordeel 2	
voordeel 3	
voordeel 4	

- 12** Je moet de informatie uit alinea 7 samenvatten. Geef met een kruisje aan welke drie van de onderstaande vijf zinnen informatie bevatten die je in een samenvatting gebruikt.

'Dat is allemaal heel mooi, maar mogen onderzoekers eigenlijk wel zomaar met al die gegevens aan de haal?' (regels 127-130)	
'Bij veel sociale media zijn er, net als op andere plaatsen waar we zonder daarbij stil te staan elektronische gegevens achterlaten, nog weinig regels om onze privacy te beschermen.' (regels 130-135)	
'Onderzoekers mogen al die data nu zomaar opvragen en analyseren zonder dat de gebruikers daar toestemming voor geven.' (regels 135-138)	
'En gebruikers zijn zich onvoldoende bewust van hun privacy, ontdekte Danah Boyd, mediaonderzoeker aan onder andere New York University.' (regels 138-142)	
'Zo bleek geen van de tieners die ze ondervroeg over hun Facebookgebruik te weten of hun gegevens alleen zichtbaar waren voor hun vrienden of voor iedereen.' (regels 143-147)	

- 13** Wat is de beste samenvatting van het probleem dat in de tekst wordt geschetst?
- A** Bedrijven maken gebruik van computerprogramma's die aankopen analyseren. Daardoor weten ze meer over ons dan we ons realiseren.
 - B** Big data zijn handig voor commerciële bedrijven en sociaalwetenschappelijke onderzoekers. Maar sommige psychologische theorieën kunnen zo de prullenbak in.
 - C** Bigdata-analyse gaat het onderzoek zoals we dat nu kennen, grotendeels vervangen. Maar onderzoek in de toekomst is niet hetzelfde als een analyseprogramma loslaten op een berg gegevens.
 - D** Het idee was altijd dat de manier waarop mensen nieuwe ideeën, meningen en technologieën van elkaar overnemen, werkt als een soort besmetting. Maar nu blijkt dat niet het geval te zijn.
- 14** Met welk doel is deze tekst geschreven?
De tekst wil de lezer
- A** amuseren met een verhaal uit de New York Times.
 - B** informeren over wetenschappelijk bigdata-onderzoek.
 - C** overtuigen van het nut van wetenschappelijk onderzoek.
 - D** waarschuwen voor misbruik van big data.

Tekst 3

**BLIJVEN ER ALLEEN
WOORDEN OVER?**

STOP DE OPWARMING VAN DE AARDE.
KOM IN ACTIE! SMS 'IFAW' NAAR 4411 (€1 p/b)
OF GA NAAR IFAW.NL

IFAW.nl
*Een betere wereld
voor mens en dier*

*Naar een advertentie in de
Volkskrant*

- 15** Wat is het voornaamste doel van deze advertentie?
- A** dat de jacht op ijsberen wordt gestopt
 - B** dat de lezers iets gaan doen tegen klimaatverandering
 - C** dat de overheid zich zal gaan inspannen om het aantal ijsberen op peil te houden
 - D** dat meer mensen de Noordpool gaan bezoeken nu het nog kan
- 16** Waarom is de ijsbeer op de foto gemaakt van letters?
- A** De letters verwijzen naar de tekst van de advertentie.
 - B** Dit was makkelijker dan een echte ijsbeer te fotograferen.
 - C** Een foto van een ijsbeer valt weg tegen de witte achtergrond.
 - D** Niet iedereen kan een ijsbeer herkennen van een foto.

Wil je weten hoe je de toets hebt gemaakt? De antwoorden staan op mijnexamenbundel.nl. Vul je punten in en bekijk je score per onderwerp. Je scores worden bewaard.

Wat kun je verwachten van de schrijfpdracht op het centraal examen? De oriëntatietoets schrijfvaardigheid geeft een voorbeeld.

Oriëntatietoets schrijfvaardigheid

Oriëntatietoets schrijfvaardigheid

Lees de tekst 'De bonus van het boerenbestaan' en neem de schrijfoopdracht door. Schrijf daarna een artikel voor huis-aan-huisblad De Weekbode.

Tekst

De bonus van het boerenbestaan

- (1) Opeens had Dimitri Kneppers het “helemaal gehad met het nacht-leven”. Twintig jaar lang had hij als DJ Dimitri in alle belangrijke clubs 5 gestaan, van Ibiza tot Detroit. Maar toen was het op. Het was tijd voor “een haakse bocht” in zijn leven. Kneppers: “Ik dacht: die muziek van mij is passé. Wat wil ik nou echt?” Hij 10 besloot te gaan werken op een biologische zorgboerderij. “Die band met het buitenleven had ik altijd al”, zegt de 44-jarige dj. “Het veelal lichamelijke werk en het altijd buiten zijn vind 15 ik heerlijk.” En elke werkdag was voor hem anders. “Het ene moment ben je de koeien aan het melken, daarna loop je weer tussen de bloemkolen of andere gewassen. 20 Hoewel het werk soms zwaar kan zijn, is het een perfecte manier om mijn hoofd leeg te maken. Het eerste jaar ben ik ook helemaal niet met muziek bezig geweest.”
- (2) Kneppers is niet de enige. Een 25 snelgroeiend aantal mensen in Europa en Amerika probeert het boerenbestaan uit. Voor sommigen is het een manier om eens rond te 30 kijken in de wereld, anderen willen uiteindelijk hun eigen boerderij beginnen. De beginnende boeren en boerinnen voelen zich geïnspireerd door de vraag naar lokale producten, 35 zorgen over het milieu en de kans om
- in de buitenlucht te werken. Ze doen 40 ervaring op door vrijwilligerswerk, korte baantjes, stages en universitaire trainingen.
- (3) De industriële landbouw is tien- 45 tallen jaren de norm geweest. “Jongeren geven om de aarde. Ze hebben zich als gemeenschappelijk doel gesteld om duurzame en 50 gezonde manieren te vinden om voedsel te produceren.” Dit zegt Edith Daniel van Demeter Internationaal in het Duitse Darmstadt, dat 55 wereldwijd biodynamische¹⁾ boerderijen van een keurmerk voorziet. “Gezond voor onze planeet, voor de 60 grond en voor de mensen.” Demeter heeft de afgelopen tien jaar een sterk toenemende belangstelling voor het boerenvak geconstateerd.
- (4) Bijna de helft van de Nederlandse 65 boeren is 55 jaar of ouder; een op de vijf is zelfs ouder dan 65 jaar. Veel van het nu gebruikte akkerland zal dus in de komende tien tot vijftien 70 jaar van eigenaar wisselen. Het uitproberen van het boerenbestaan is dan ook niet alleen goed voor de boeren, maar ook goed voor het boerenbedrijf. In heel Europa is de situatie vergelijkbaar met Nederland.
- (5) World Wide Opportunities on Organic Farms (WWOOF) is het grootste uitwisselingsprogramma ter 70 wereld voor vrijwilligerswerk op boer-

noot 1 biodynamische landbouw: landbouw waarbij het milieu meer centraal staat dan bij de industriële landbouw

derijen in Engeland, aldus program-
 macoördinator Scarlett Penn.
 “WWOOF’ers zijn onderling erg
 verschillend”, weet ze. “Sommigen
 75 willen hun eigen stuk land en willen
 graag veel leren over het boeren-
 leven, anderen willen gewoon lekker
 buiten werken en wat van de wereld
 zien.”

80 **(6)** Jonge boeren maken vaak
 gebruik van WWOOF voordat ze
 beginnen aan een formele stage of
 aan een studie over duurzame land-
 bouw. “Ik heb een tijdje WWOOF
 85 gedaan voordat ik naar school ging,
 omdat het een prima manier is om
 allerlei boerenbedrijven mee te
 maken”, zegt Josephine Connelly. Zij
 is nu bezig aan haar tweede jaar van
 90 een vierjarige cursus biodynamische
 landbouw aan de Warmonderhof in
 Dronten. In dit centrum is het Groen-
 horst College werkzaam. Dit college
 biedt een vierjarige beroepsopleiding
 95 aan. Er is ook een tweejarige
 opleiding voor volwassenen van elke
 leeftijd.

(7) Josephine studeert ’s ochtends
 theorie en werkt ’s middags op een
 100 van de vier boerderijen die ver-
 bonden zijn aan de school. “We
 hebben een boerderij met koeien,
 een boerderij voor kleinschalige
 tuinbouw, eentje voor grootschalige
 105 landbouw en we hebben een boom-
 gaard. Ik kan dus verschillende
 dingen uitproberen”, zegt Connelly,
 die besloten heeft zich toe te leggen
 op kleinschalige tuinbouw.

110 **(8)** Gied Donkers onderwijst agrarische
 technieken op het Groenhorst
 College. Volgens hem wordt een
 steeds groter aantal studenten
 aangesproken door veranderingen op

115 het gebied van lokale productie en
 milieubewustzijn. “Onze studenten
 hebben één ding gemeen”, aldus
 Donkers. “Ze geven om de aarde. Ze
 zijn erg idealistisch als het over hun
 120 toekomst gaat. De studenten hebben
 steeds meer het idee dat je landbouw
 kunt inzetten als instrument van
 verandering, als een manier om echt
 iets bij te dragen.”

125 **(9)** Omdat nu op diverse scholen
 cursussen duurzame landbouw
 worden aangeboden, leren steeds
 meer mensen het boerenbedrijf
 kennen door stages op het platte-
 130 land. In Amerika is die trend duidelijk
 te zien. De belangrijkste bron voor
 stages op boerderijen is de start-
 pagina die wordt beheerd door
 ATTRA, de landelijke informatie-
 135 dienst voor duurzame landbouw. De
 site vormt een database met circa
 veertienhonderd boerderijen die een
 leerplek aanbieden. Dit aantal is in
 de laatste twee jaar verdubbeld,
 140 aldus Katherine Adam, die de data-
 base beheert. Adam schrijft de toe-
 name niet alleen toe aan de
 groeiende belangstelling voor duur-
 zame landbouw, maar ook aan de
 145 economische misère. “Als de econo-
 mie hapert, gaan de boerderijen
 meer op stagiaires leunen, vooral de
 kleinere bedrijven”, merkt ze op.

(10) “Ik ben herboren op het platte-
 150 land”, blik Kneppers terug op zijn
 beslissing om even gas terug te
 nemen van een druk leven. “Je hebt
 daar vrede met wat je doet.” Na drie
 jaar in de buitenlucht is DJ Dimitri
 155 weer begonnen met draaien. “Dankzij
 de boerderij barst ik weer van de
 energie.”

*Naar een artikel van Diane Daniel,
 Ode*

Schrijfpdracht

Op jouw school wordt elk jaar aan het begin van het examenjaar een werkweek georganiseerd. Naast het leren van allerlei nieuwe dingen is natuurlijk ook de gezelligheid erg belangrijk. Met veel plezier denk je terug aan het verblijf op de biologische boerderij Oud Vordenhove op de Veluwe. Samen met jouw klasgenoten heb je in het afgelopen jaar op de boerderij ervaren dat het werken in de buitenlucht niet alleen lichamelijke inspanning vraagt, maar ook veel afwisseling biedt. Tijdens die week zag je van dichtbij hoe in de huidige tijd steeds vaker op een duurzame en gezonde manier voedsel wordt geproduceerd.

Enige tijd na de werkweek zie je in de aula van je school onderstaande poster.

Boer zoekt schrijftalent

Ben jij die examenleerling vmbo die ons over het boerenleven gaat vertellen?

Ben jij die leerling die ook een leuk verhaal kan schrijven?

Dan is deze schrijfwedstrijd iets voor jou!

Zet je ideeën over het **boerenleven** in een artikel en stuur dat naar www.boerzoektschrijftalent.nl.

De drie beste, leukste of origineelste inzendingen komen in De Weekbode, het huis-aan-huisblad van jouw regio. Dan ben je dus ook meteen een beetje beroemd!

Voor 30 juni moet jouw artikel in ieder geval binnen zijn op de site.

Wil je nog handige schrijftips? Die vind je daar ook.

Natuurlijk belonen wij jouw werk!

* Eerste prijs: een dagje quad rijden voor 2 personen

* Tweede prijs: 2 kaartjes voor Monstertrucks in Gelredome Arnhem

* Derde prijs: cadeaubon ter waarde van € 30,-

Wie gaat jouw schrijfwerk beoordelen?

De jury bestaat uit:

Hans Adriaans (journalist De Weekbode)

Petra Visser (directeur bibliotheek)

Cees Janssen (directeur ROC De Gaard)

Een artikel voor de krant

Schrijf een artikel voor De Weekbode. Gebruik hierbij de informatie uit de schrijfoopdracht en de inhoud van de tekst 'De bonus van het boerenbestaan'.

Besteed in jouw artikel aandacht aan de volgende onderwerpen:

- jouw ervaring op de boerderij Oud Vordenhove;
- twee werkzaamheden die je op de boerderij hebt verricht;
- jouw mening over het werken op een boerenbedrijf;
- twee argumenten voor deze mening, ontleend aan voorgaande tekst, aan de tekst 'De bonus van het boerenbestaan' of aan de eigen ervaring;
- jouw mening over biologische boerderijen;
- twee redenen waarom mensen kiezen voor het werken op een biologische boerderij;
- jouw verwachting over de toekomst van het boerenbedrijf.

Maak er een samenhangend geheel van en zet er een passende titel boven. Vermeld je naam, je school en de klas waarin jij zit.

Wil je weten hoe je de toets hebt gemaakt? De uitwerking vind je op mijnexamenbundel.nl.

Alles wat je moet weten voor
je examen Nederlands. Met
oefenopgaven om de theorie
meteen toe te passen.

Deel 1

Theorie met oefenopgaven

examenbundel >

vmbo-gt / mavo **Nederlands**
vmbo-k **Nederlands**
vmbo-gt / mavo **Engels**
vmbo-gt / mavo **Duits**
vmbo-gt / mavo **Frans**
vmbo-gt / mavo **Economie**
vmbo-gt / mavo **Maatschappijkunde**
vmbo-gt / mavo **Geschiedenis**
vmbo-kgt **Aardrijkskunde**
vmbo-gt / mavo **Wiskunde**
vmbo-gt / mavo **Nask 1**
vmbo-gt / mavo **Nask 2**
vmbo-gt / mavo **Biologie**

samengevat }

vmbo **Nederlands 2F**
vmbo **Rekenen 2F**
vmbo-kgt **Economie**
vmbo-kgt **Maatschappijkunde**
vmbo-gt / mavo **Geschiedenis**
vmbo-kgt **Aardrijkskunde**
vmbo-kgt **Wiskunde**
vmbo-gt / mavo **Nask 1**
vmbo-gt / mavo **Nask 2**
vmbo-kgt **Biologie**

Tips, tricks en informatie die jou helpen bij het slagen voor je eindexamen vind je op examenbundel.nl! Nog meer kans op slagen? Volg ons ook op social media. #geenexamenstress

examenidoom + examenbundel + samengevat + zeker slagen! = #geenexamenstress

examenidoom

vmbo **Engels**
vmbo **Duits**
vmbo **Frans**

zeker slagen !

voor vmbo, havo én vwo

9 789006 650716